

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 666/2016-36

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 11. októbra 2016 predbežne prerokoval sťažnosť obchodnej spoločnosti KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s., Vienna Insurance Group, Štefanovičova 4, Bratislava, zastúpenej spoločnosťou Advokátska kancelária Legal Cases, s. r. o., Ružová 265, Dunajská Streda, v mene ktorej koná advokátka a konateľka JUDr. Mgr. Ingrid Gyökeresová, vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 6 Co 609/2014-482 z 27. januára 2015 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť obchodnej spoločnosti KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s., Vienna Insurance Group o d m i e t a ako zjavne neopodstatnenú.

Odôvodnenie:

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 26. mája 2015 doručená sťažnosť obchodnej spoločnosti KOOOPERATIVA poisťovňa, a. s., Vienna Insurance Group, Štefanovičova 4, Bratislava (ďalej len „sťažovateľ“), vo veci namietaného porušenia základného práva vlastniť majetok zaručeného čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na súdnu ochranu zaručeného čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie zaručeného čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 Co 609/2014-482 z 27. januára 2015.

Z obsahu sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľ vystupoval ako žalovaný v 2. rade v konaní vedenom na Okresnom súde Prievidza (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C 69/2011 na návrh [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ], všetci trvale bytom [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalobcovia“). Predmetom konania bola náhrada nemajetkovej ujmy v peniazoch (30 000 €) a žalovaným v 1. rade bola spoločnosť [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný v 1. rade“).

Okresný súd po vykonanom dokazovaní rozsudkom č. k. 7 C 69/2011-409 z 21. februára 2014 uložil sťažovateľovi i žalovanému v 1. rade povinnosť zaplatiť žalobcom celkovo sumu 26 000 € a vo zvyšnej časti žalobu zamietol. Dospel k záveru, že zamestnanec žalovaného v 1. rade bol právoplatne uznaný vinným zo spáchania prečinu usmrtenia podľa § 149 ods. 1 a 2 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon, ktorého sa dopustil pri prevádzkovaní motorového vozidla vo vlastníctve žalovaného v 1. rade.

Okresný súd na podklade ustálenej judikatúry konštatoval, že *„konanie, ktoré spôsobilo násilné pretrhnutie väzieb členov rodinného vzťahu stratou blízkej osoby, je konaním, ktoré nesie znaky neoprávneného zásahu do chránených osobnostných práv*

pozostalých členov rodiny“. Keďže vykonané dokazovanie preukázalo sociálne, morálne, citové a kultúrne väzby medzi usmrteným príbuzným a navrhovateľmi, okresný súd dospel k záveru o dôvodnosti žalobcami uplatneného nároku a jeho právne posúdenie podriadil pod relevantné ustanovenia zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o povinnom zmluvnom poistení“). Okresný súd súčasne poukázal aj na obsah konkrétnych predpisov sekundárneho práva Európskej únie a judikatúry Súdneho dvora Európskej únie (ďalej len „Súdny dvor“), pričom podľa jeho názoru *„nič z uvedených smerníc, ani v judikatúre Súdneho dvora nenasvedčuje tomu, že by bolo možné z poistného krytia vylúčiť peňažnú náhradu za spôsobenie nemajetkovej ujmy pozostalej osobe po obeti dopravnej nehody, pokiaľ je nárok na takúto náhradu daný vnútroštátnymi právnymi predpismi upravujúcimi občianskoprávnu zodpovednosť za zásah do osobnej integrity, čo zahŕňa tak fyzickú, ako aj psychickú traumu“*. Okresný súd zdôraznil aj názor Súdneho dvora, podľa ktorého v práve Európskej únie použité pojmy „ujmy na zdraví“ i „osobná ujma“ je potrebné interpretovať extenzívne.

V odvolaní proti rozsudku okresného súdu sťažovateľ argumentoval tvrdením, podľa ktorého *„nezasiahol nijakým spôsobom do osobnostných práv navrhovateľov, nie je vecne pasívne legitimovaný; keďže uplatnený nárok navrhovateľov nie je nárokom na náhradu škody, neprichádza do úvahy ani jeho uplatnenie v zmysle § 15 zák. č. 381/2001 Z. z. ako priameho nároku poškodeného voči poisťovateľovi; rozhodnutie posudzuje nárok navrhovateľov rozdielne ako iné rozhodnutia súdov v obdobných prípadoch, čím nenapĺňa princíp právnej istoty“*. Upozornil tiež na to, že *„v Slovenskej republike sa škoda na zdraví alebo usmrtení odškodňuje nárokmi výslovne uvedenými v § 444 až 449 OZ, pričom iné nároky už nie sú nárokmi z titulu náhrady škody na zdraví. Pokiaľ by zákonodarca chcel ďalšie nároky nemajetkovej ujmy zahrnúť pod škodu na zdraví, urobil by tak výslovne ako v prípade bolestného a SSU v § 444 Občianskeho zákonníka. Nielen z názvu zákona č. 381/2001 Z. z..., ale aj z celého jeho obsahu vyplýva, že predmetné povinné zmluvné poistenie kryje nároky z titulu zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, nie však iné prípadné nároky vzniknuté z iného titulu.“*

Krajský súd o odvolaní sťažovateľa i o odvolaní žalovaného v 1. rade rozhodol rozsudkom č. k. 6 Co 609/2014-482 z 27. januára 2015 tak, že prvostupňový rozsudok okresného súdu potvrdil. Krajský súd sa v plnom rozsahu stotožnil s právnym posúdením veci tak, ako ho sformuloval okresný súd vo svojom rozsudku. Dodal potrebu eurokonformného výkladu pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení a za rozhodujúci považoval rozsudok Súdneho dvora z 24. októbra 2013 vo veci C-22/12 (Haasová). Napriek absencii priamej záväznosti smerníc pre fyzické osoby a právnické osoby krajský súd uviedol, že *„aj v prípade, že nedochádza k priamej aplikácii konkrétnej právnej normy ES, to znamená, keď sa na určitý právny prípad aplikuje normy vnútroštátne, mala by byť interpretovaná a použitá v súlade s právom ES (tzv. nepriamy účinok práva ES;...)*. Z judikatúry Európskeho súdneho dvora vyplýva, že členské štáty musia pri výkone svojich právomocí v tejto oblasti rešpektovať právo Únie a že vnútroštátne ustanovenia, ktoré upravujú náhradu škody pri dopravných nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, nemôžu odňať smernici jej potrebný účinok (rozsudok ESD z 9. júna 2011 vo veci C-409/2009).“.

Opätovne v tejto súvislosti krajský súd upozornil na potrebu extenzívneho prístupu k interpretácii pojmu „škoda“ plynúceho z judikatúry Súdneho dvora. Preto *«tento pojem zahŕňa aj náhradu nemajetkovej ujmy z titulu občianskoprávnej zodpovednosti za zásah do osobnostných práv pozostalých, spočívajúci v zásahu do práva na súkromný a rodinný život spôsobený usmrtením blízkej osoby pri prevádzke dopravných prostriedkov... ESD nehovorí o samostatnom, od pojmu škoda oddelenom pojme nemajetkovej ujmy, ale hovorí o „škode z dôvodu nemajetkovej ujmy“*. Z tohto slovného spojenia je zrejmé, že aj v prípade nemajetkovej ujmy ide o škodu... K takémuto poňatiu škody sa mimo iného hlásia aj princípy európskeho deliktúálneho práva, ktoré definujú škodu ako majetkovú, alebo nemajetkovú ujmu zákonom chránených záujmov. (Ústavný súd Českej republiky 642/02).».

Podľa názoru krajského súdu *«to, že ustanovenia § 11 a 13 slovenského Občianskeho zákonníka, podľa ktorých okresný súd správne vec posúdil, sú... požadovaným „vnútroštátnym právom uplatňovaným na základe zodpovednosti za škodu“, skonštatoval*

ESD v bode 56 rozsudku... vo veci Haasová. Za rozhodujúci pre uvedené konštatovanie považoval podľa bodu 59 fakt, že zodpovednosť poisteného vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnu povahu.

Vo svetle uvedeného eurokonformného výkladu ustanovenia § 4 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení potom platí, že náhrada škody z dôvodu nemajetkovej ujmy spadá do rozsahu krytia povinným zmluvným poistením zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou dopravného prostriedku, a preto odporca 2/ je ako poisťovateľ zodpovednosti odporcu 1/ za škodu pasívne vecne legitimovaným subjektom, ktorému na základe § 15 ods. 1 veta prvá zákona o povinnom zmluvnom poistení vznikla povinnosť uhradiť škodu navrhovateľom...».

Napokon krajský súd zdôvodnil aj primeranosť výšky priznanej náhrady nemajetkovej ujmy.

V sťažnosti doručenej ústavnému súdu sťažovateľ opätovne prednáša kritiku použítú už v odvolaní proti prvostupňovému rozsudku okresného súdu. Dodáva, že v prejudiciálnom konaní C-22/12 (Haasová) samotná Slovenská republika vo vzťahu k interpretácii zákona o povinnom zmluvnom poistení vyjadrila „jednoznačný postoj, že zámerom štátu nebolo zahrnúť nároky pozostalých po obetiach dopravných nehôd z titulu ich nemajetkovej ujmy, ktorá im mohla byť spôsobená smrťou ich blízkej osoby, do zákonného poistného krytia o náhrade škody...“. Zdôrazňuje „pojmovú odlišnosť“ inštitútu škody a inštitútu nemajetkovej ujmy, čo potvrdil aj Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) v rozhodnutí z 20. apríla 2011 v konaní sp. zn. 4 Cdo 168/2009. V nadväznosti na to poukazuje i na ďalšie rozhodnutia Ústavného súdu Českej republiky. Zároveň sťažovateľ konštatuje, že v predmetnom rozsudku Súdny dvor iba „podal výklad komunitárneho práva vnútroštátnemu súdu na jemu položenú prejudiciálnu otázku. Uvedené rozhodnutie je potrebné vnímať v kontexte odpovede európskeho súdu pre vnútroštátny súd v rozsahu výkladu európskeho práva. Uvedené rozhodnutie neposkytlo výklad vnútroštátneho práva.“.

Sťažovateľ nespochybňuje povinnosť eurokonformného výkladu vnútroštátnych právnych predpisov, no takýto výklad «náhrady škody v rozsahu zahrnutia aj náhrady

nemajetkovej ujmy, je contra legem, keďže vnútroštátny právny poriadok striktne odlišuje inštitúty „škoda“ a „nemajetková ujma“ a neumožňuje ich stotožniť; ZoPZP vo svojich ustanoveniach náhradu nemajetkovej ujmy neprikázal sťažovateľovi uhradiť.». Preto „zaviazaním sťažovateľa nad rozsah zákonom určeného poistného krytia je uložením povinnosti, ktorá sťažovateľovi z platnej vnútroštátnej právnej úprav nevyplynula“.

Niekoľkokrát sťažovateľ vo svojej argumentácii akcentuje, že „je súd viazaný komunitárnym právom, v okolnostiach prípadu smernicou EÚ v rozsahu, akom bola do vnútroštátneho právneho poriadku transponovaná. Do vnútroštátneho právneho poriadku upravujúceho rozsah poistného krytia pri dopravných nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, náhrada nemajetkovej ujmy do ZoPZP zahrnutá nebola, ktorú skutočnosť potvrdila samotná Slovenská republika.

Platný ZoPZP považuje z náhrady škody za odškodniteľnú poisťovateľom aj nemajetkovú ujmu v rozsahu bolestného a sťaženia spoločenského uplatnenia (§ 442 a nasl. Obč. zák.), nie však nemajetkovú ujmu týkajúcu sa súkromia a rodinného života, na ktoré odkazuje ust. § 11 nasl. Obč. zák.“. Ďalej dôvodí, že „požiadavka jednotného eurokonformného výkladu vnútroštátneho práva v súlade so smernicou nesmie ísť tak ďaleko, aby smernica sama a nezávisle od vnútroštátneho predpisu ukladala povinnosti fyzickým alebo právnickým osobám“.

Citujúc relevantné ustanovenia smerníc dôvodí, že z nich „nemožno odvodiť, že by sa poistné krytie malo vzťahovať aj na nároky z ochrany osobnosti podľa § 11 Obč. zák., týkajúce sa ochrany rodinného a súkromného života, ktoré nároky sú vo vnútroštátnom poriadku Slovenskej republiky odlišné od inštitútu škody a ujmy na majetku a zdraví (vrátane nemajetkovej ujmy) týkajúce sa ochrany života a zdravia upravené v § 4 ods. 2 písm. a) ZoPZP“. V nadväznosti na to sťažovateľ poukazuje na rozhodnutia slovenských všeobecných súdov zdôrazňujúce právnu vetu rozsudku Súdneho dvora vo veci Haasová charakteristickú jej podmienenosťou („ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej“).

Po stručnom sumáre podstaty transpozičnej povinnosti štátu vo vzťahu k smerniciam, ako aj podstaty možného priameho účinku smerníc sťažovateľ konštatuje, že „vzhľadom na to, že v takomto rozsahu neboli smernice EÚ transponované do vnútroštátneho právneho poriadku SR (ZoPZP), čo potvrdila vo svojom stanovisku samotná Slovenská republika, nie je možné prijať eurokonformný výklad ust. § 4 ods. 2 písm. a) ZoPZP v rozsahu zahrnutia náhrady nemajetkovej ujmy pod náhradu škody, nakoľko takýto výklad by bol v rozpore s platným právom SR. Priamy účinok smerníc EÚ je voči fyzickým a právnickým osobám vylúčený.“.

K možnému nepriamemu účinku príslušných smerníc sťažovateľ udáva, že „vnútroštátne právo vo svojom ZoPZP upravuje náhradu majetkovej aj nemajetkovej ujmy v rozsahu § 442 – 449 OZ. V ust. § 444 OZ pokrýva zodpovednosť za nemajetkovú ujmu na zdraví vo forme náhrady za bolesť a náhrady za sťaženie spoločenského uplatnenia v rozsahu nárokov podľa zákona č. 437/2004 Z. z. Nároky z ochrany osobnosti podľa § 11 a nasl. OZ však do okruhu pôsobnosti ZoPZP nezahŕňa.“. Citujúc § 4 ods. 2 zákona o povinnom zmluvnom poistení sťažovateľ vyhodnocuje, že „právna úprava rozsahu poistenia zodpovednosti za škodu v ustanovení § 4 ods. 2 cit. zák. podáva taxatívny výpočet prípadov, ktoré podliehajú poistnému krytiu a ktoré sú z hľadiska rozlíšenia toho, čo sa odškodňuje..., plne v zhode s právnou úpravou spôsobu a rozsahu náhrady škody v Občianskom zákonníku ustanovenou v § 442 a nasl. vrátane ust. § 44, § 448 a § 449 Obč. zák. o odškodnení. Imateriálne ujmy umožňuje platný ZoPZP uhradiť v rozsahu ustanovenom § 444 Obč. zák. a všeobecne záväznými právnymi predpismi o zdravotnom a sociálnom poistení. Do takto vymedzenej škody ZoPZP vylučuje možnosť subsumovať náhradu nemajetkovej ujmy vyplývajúcu z ust. § 13 ods. 2 Obč. zák.“.

Napokon sťažovateľ analyzuje rozsudok Súdneho dvora vo veci Haasová a zdôrazňuje, že nie je všeobecne záväzný, že jeho úlohou nebolo „rozhodnúť spor, ale iba poskytnúť vnútroštátnemu súdu taký výklad práva Únie, ktorý mu pomôže pri jeho aplikácii“, a že „súkromné právo členského štátu je oprávnený vykladať iba národný súd, ktorý musí vychádzať z platného právneho stavu zakotveného v ZoPZP... a v Občianskom zákonníku“. K tomu sťažovateľ po rekapitulácii odpovede Súdneho dvora na položenú

predbežnú otázku uvádza, že Súdny dvor „vo svojej odpovedi zaujal stanovisko, že nároky nemajetkovej ujmy v rozsahu § 13 Obč. zák. sa odškodňujú, ak ich vnútroštátny predpis uplatniteľný vo veci samej (ZoPZP) uhradiť umožňuje“.

Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd meritórne takto rozhodol:

„1. Základné právo sťažovateľa vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1, na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 1 písm. a) Ústavy Slovenskej republiky, a právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 6Co/609/2014 zo dňa 27.01.2015, porušené bolo.

2. Ústavný súd zrušuje rozsudok Krajského súdu v Trenčíne zo dňa 27.01.2015 sp. zn. 6Co/609/2014 a vracia vec krajskému súdu na ďalšie konanie.

3. Krajský súd v Trenčíne je povinný uhradiť sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia do jedného mesiaca odo dňa nadobudnutia právoplatnosti nálezu na účet právneho zástupcu sťažovateľa.“

V podaní označenom ako „Vyjadrenie sťažovateľa“ a doručenom ústavnému súdu 14. januára 2016 sťažovateľ poukazuje na uznesenie ústavného súdu v jeho skutkovo a právne takmer identickej veci sp. zn. I. ÚS 206/2015, ktorým bola sťažnosť odmietnutá ako zjavne neopodstatnená, no ku ktorému sudca ústavného súdu Milan L'alík pripojil odlišné stanovisko. V disente sa zdôrazňuje limit eurokonformného výkladu zákazom postupu contra legem. Sťažovateľ v tomto vyjadrení analyzuje podstatu smernice ako predpisu sekundárneho práva Európskej únie a prezentuje názor, podľa ktorého „ako prvostupňový, tak aj odvolací súd uplatnil voči sťažovateľovi princíp prednosti práva EÚ pred vnútroštátnym právom – za každých okolností, priamym účinkom smerníc EÚ bez ohľadu na rozsah ich účinkov a záväznosti, ktoré im primárne právo EÚ ukladá, čím sa dostal do rozporu s čl. 249 pododsek 3 Zmluvy o založení ES, a tiež do rozporu s čl. 144 ods. 1 v spojitosti s čl. 7 ods. 2 ústavy“.

Sťažovateľ doručil 21. júla 2016 ústavnému súdu fotokópiu rozsudku najvyššieho súdu z 31. marca 2016 vo veci sp. zn. 3 Cdo 301/2012, ktorý sa týka skutkovo a právne

identickej veci iných účastníkov. V rozsudku bol najvyšší súd ako súd dovolací povinný odpovedať na dve otázky, ktoré Krajský súd v Žiline považoval za otázky zásadného právneho významu podľa § 238 ods. 3 zákona č. 99/1963 Zb. Občiansky súdny poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“). Prvá otázka mierila na problém pasívnej legitímácie odporcu (poist'ovňa realizujúca povinné zmluvné poistenie) v spore o zaplatenie nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých po osobe, ktorá zomrela pri dopravnej nehode. Druhá nastolená otázka si v prípade zápornej odpovede na prvú kládla ako cieľ odpovedať, „či súd o uplatnenom nároku môže rozhodnúť podľa článku 7 ods. 5 Ústavy SR priamou aplikáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES zo dňa 16. septembra 2009 v spojení s rozhodovacou činnosťou SD.“. Na obe otázky najvyšší súd odpovedal záporne, čo podľa sťažovateľa potvrdzuje správnosť jeho výkladu.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa.

Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v ustanovení § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy

alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

Podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu o zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). Teda úloha ústavného súdu pri predbežnom prerokovaní návrhu nespočíva v tom, aby určil, či preskúmanie veci predloženej navrhovateľom odhalí existenciu porušenia niektorého z práv alebo slobôd zaručených ústavou, ale spočíva len v tom, aby určil, či toto preskúmanie vylúči akúkoľvek možnosť existencie takéhoto porušenia.

Podľa čl. 12 ods. 1 ústavy ľudia sú slobodní a rovní v dôstojnosti i v právach. Základné práva a slobody sú neodňateľné, nescudziteľné, nepremlčateľné a nezrušiteľné.

Podľa čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy povinnosti možno ukladať zákonom alebo na základe zákona, v jeho medziach a pri zachovaní základných práv a slobôd.

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastniť majetok...

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde...

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch...

K namietanému porušeniu základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Ústavný súd vo vzťahu k čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

Pokiaľ ide o limity zásahu ústavného súdu do výkonu právomocí všeobecných súdov, ústavný súd považuje za vhodné pripomenúť vlastnú dlhodobú sa vyvíjajúcu a stabilnú rozhodovaciu prax. Podľa nej ústavný súd netvorí súčasť systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Preto úlohou ústavného súdu nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách (napr. I. ÚS 19/02, I. ÚS 27/04, I. ÚS 74/05).

V nadväznosti na to nie je ústavný súd zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by ním vyведенé závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neospravedlňiteľné a neudržateľné, a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (m. m. I. ÚS 13/00, I. ÚS 139/02, III. ÚS 180/02).

V predloženej sťažnosti sťažovateľ predniesol viacero čiastkových argumentov, ktorými dôvodí v prospech záveru o nesubsumovateľnosti prípadnej nemajetkovej ujmy pod pojem „škoda“ použitý v slovenskom právnom priadku, a v nadväznosti na to aj v prospech záveru o porušení označených základných práv.

Úlohou ústavného súdu pri poskytovaní ústavno-súdnej ochrany základnému právu sťažovateľa na súdnu ochranu nie je vysloviť jediný možný a jediný správny názor na problematiku interpretácie pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení, ale dospieť k jednoznačnému záveru o tom, či sa krajský súd pri podávaní výkladu predmetného pojmu nedopustil takej svojvôle, ktorá by bola v zjavnom nesúlade so zaužívanými výkladovými praktikami, popierala by pravidlá formálnej logiky a extrémne by vybočovala z účelu a zmyslu relevantnej právnej úpravy.

Pozornosti ústavného súdu neušlo, že v minulosti už sťažovateľ podal sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, ktorými namietal porušenie svojich základných práv zaručených ústavou rozsudkami krajských súdov ako súdov druhostupňových v identickej skutkovej a právnej situácii a na podklade obdobnej právnej argumentácie. Išlo predovšetkým o konania vedené pod sp. zn. I. ÚS 206/2015, ako aj sp. zn. III. ÚS 645/2015 a sp. zn. III. ÚS 646/2015. V menovaných prípadoch boli sťažnosti sťažovateľa odmietnuté ako zjavne neopodstatnené, keď ústavný súd nedospel k záverom o vadnosti druhostupňových odvolacích rozsudkov v miere, ktorá by nedovoleným spôsobom atakovala jeho základné práva. Pre objektivitu hodno dodať, že v prvej z uvedených vecí (I. ÚS 206/2015) sudca ústavného súdu Milan Lalič pripojil k väčšinovému rozhodnutiu I. senátu odlišné stanovisko, v ktorom preferoval prijatie sťažnosti sťažovateľa na ďalšie konanie, no súčasne naznačil svoj právny názor na ťažiskové otázky plynúce z prejednávanej kauzy, ktorý je zhodný s názorom sťažovateľa.

Rešpektovanie práva sťažovateľa na spravodlivý proces v rovine odôvodnenia rozhodnutia by si azda v dôsledku ukončených konaní pred ústavným súdom spojených s požiadavkami efektívnosti a hospodárnosti konania nevyžadovalo, aby ústavný súd podrobne odôvodňoval toto svoje odmietavé uznesenie. No berúc do úvahy podrobnú

a relevantnú argumentáciu sťažovateľa, fakt plynúci z obsahu sťažnosti a z jej príloh spočívajúci v poznaní pretrvávajúcej nejednotnosti judikatúry slovenských všeobecných súdov k spornej právnej otázke, ako aj nezanedbateľný význam dotknutých právnych súvislostí pre ustálenie konkrétnejších obrysov uplatňovania princípu prednosti úijného práva slovenskými vnútroštátnymi orgánmi si podľa názoru ústavného súdu predsa vyžadujú pristaviť sa pri niektorých sťažovateľom prezentovaných parciálnych argumentoch.

Esenciou celej sťažnosti je, pravdaže, celkom konkrétne formulovaný právny názor sťažovateľa, podľa ktorého pojem „škoda“ použitý v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“) ani pojem „škoda na zdraví“ použitý v zákone o povinnom zmluvnom poistení nezahŕňa nemajetkovú ujmu, ktorú má na mysli Občiansky zákonník v § 11 – § 13, a preto takáto nemajetková ujma nie je krytá povinným zmluvným poistením podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení. Na podporu rekapitulovaného právneho názoru však sťažovateľ prednáša viacero dielčích dôvodov reagujúcich predovšetkým na judikatúru Súdneho dvora rysujúcu opačný postoj k spornej téme. Vzhľadom na to sa ústavný súd pokúsi o čo najzrozumiteľnejšie vysvetlenie svojich postojov, ktoré ho viedli k už právoplatným odmietnutiam predchádzajúcich sťažností sťažovateľa i k odmietnutiu jeho teraz predbežne prerokúvanej sťažnosti.

1. Sťažovateľ v odôvodnení svojej sťažnosti viackrát zdôrazňuje, že úmyslom zákonodarcu (resp. štátu) pri tvorbe právnej regulácie nebolo zahrnúť zodpovednosť za nemajetkovú ujmu podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti do zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla, ktorá je predmetom poistenia podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení.

Ústavný súd uznáva význam a dôležitosť interpretácie ustanovení právneho poriadku s ohľadom na skúmanie zámeru (cieľa) zákonodarcu. Každý orgán aplikujúci právo v individuálnych veciach musí v zložitých prípadoch prisúdiť pri výkladových a aplikačných postupoch ťažiskový význam práve vôli zákonodarcu.

Nemožno však opomenúť ústavno-právne súvislosti integrácie Slovenskej republiky do Európskej únie.

Podľa čl. 7 ods. 2 ústavy Slovenská republika môže medzinárodnou zmluvou, ktorá bola ratifikovaná a vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo na základe takej zmluvy preniesť výkon časti svojich práv na Európske spoločenstvá a Európsku úniu. Právne záväzné akty Európskych spoločenstiev a Európskej únie majú prednosť pred zákonmi Slovenskej republiky. Prevzatie právne záväzných aktov, ktoré vyžadujú implementáciu, sa vykoná zákonom alebo nariadením vlády podľa čl. 120 ods. 2 ústavy.

Z citovanej ústavnej normy vyplýva, že vznik členstva Slovenskej republiky v Európskej únii okrem iného tkvie aj v dobrovoľnom vzdaní sa časti suverenity štátu v prospech Európskej únie. Pritom ide aj o časť suverenity pri všeobecne záväznom regulovaní spoločenských vzťahov. To jednoznačne vyplýva z druhej vety čl. 7 ods. 2 ústavy. Preto Národná rada Slovenskej republiky síce zostáva stále jediným vnútroštátnym zákonodarným orgánom (čl. 72 ústavy), nie však jediným orgánom oprávneným normovať obsah spoločenských vzťahov na úrovni zákonnej sily.

Za určitých okolností teda slovenské orgány aplikujúce právo (aj súdy) musia skúmať nielen vôľu zákonodarcu, ale aj vôľu úijného tvorcu zodpovedajúcej právnej regulácie, ktorá je z hľadiska právnej relevancie úpravy správania subjektov práva v právnych vzťahoch postavená na roveň, ba niekedy aj nad vôľu zákonodarcu. Formulovaná požiadavka má svoj základ v samotnej ústave, ktorá v čl. 144 ods. 1 sudcom pri rozhodovaní nepredpisuje len viazanosť zákonom ako kvalifikovaným výsledkom realizácie vnútroštátnej zákonodarnej moci (toto sťažovateľ účelovo zdôrazňuje), ale aj viazanosť ústavou (teda i jej čl. 7 ods. 2) i samotnou medzinárodnou zmluvou podľa čl. 7 ods. 2 ústavy.

Ak teda sťažovateľ dôvodí, že krajský súd napadnutým rozsudkom „*presiahol... medze výkladu zákona (§ 4 ZoPZP) podaného v súlade s príkazom na výklad a uplatňovanie zákona v súlade s Ústavou SR...*“, lebo „*priznal sťažovateľovi viac povinností, než aké mu*

z platného vnútroštátneho predpisu sily zákona vyplývajú“, potom ústavný súd upozorňuje, že povinnosťou slovenského vnútroštátneho súdu, ktorá je inkorporovaná aj v základnom práve sťažovateľa na súdnu ochranu, nie je len ústavne konformná, ale aj eurokonformná interpretácia zákonov.

2. Ďalším čiastkovým sťažnostným argumentom je ten o stabilnom chápaní pojmu „škoda“ v slovenskej civilistike na podklade systematických súvislostí Občianskeho zákonníka, ako aj dlhodobo sa vyvíjajúcich názoroch o materiálnej substancii pojmu „škoda“ a o imateriálnej podstate odlišného pojmu „ujma“.

Ústavný súd nespochybňuje, že koncept súčasnej právnej úpravy obsiahnutej v Občianskom zákonníku pri svojom vzniku skutočne vychádzal z pojmu škody ako materiálneho, a tým aj presne kvantifikovateľného postihnutia poškodeného. Naznačuje to i § 442 ods. 1 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého sa uhrádza skutočná škoda a to, čo poškodenému ušlo (ušlý zisk) v relácii k odseku 2 toho istého ustanovenia, podľa ktorého pri škode spôsobenej niektorým trestným činom korupcie sa uhrádza aj nemajetková ujma v peniazoch. Nepochybne by tento právny názor bol demonštrateľný na množstve odbornej literatúry i judikatúry súdov.

Lenže aj v tomto prípade je fakt vstupu Slovenskej republiky do Európskej únie zásadným prelomom v procese kontinuálneho vývoja právneho poriadku i jeho interpretácie, pretože okrem vnútroštátneho zákonodarcu (ktorý vytvoril koncept materiálneho poňatia škody v čase, keď integráciu do Európskej únie nebolo možné ani len predpokladať), je doň oprávnený svoju vôľu presadzovať aj úijný normotvorca.

Pre aplikačnú prax vnútroštátnych orgánov verejnej moci nadaných právomocou rozhodovať v individuálnych prípadoch to znamená, že stabilita právnych vzťahov a právna istota dôvodne vyžadujú hoci aj zotrvať na právnych konceptoch vyvinutých pred vstupom do Európskej únie, ale ak ide o sféru regulácie úijným normotvorcom, je potrebné túto konfrontovať s regulačnými predstavami vnútroštátneho zákonodarcu a v prípade zistenia odchýlky vyvinúť maximálnu snahu o uprednostnenie cieľa stelesneného v právne

záväzných aktoch Európskej únie. Ústavný súd hovorí o maximálnej, nie absolútnej snahe, lebo v tomto bode myšlienkovvej línie už je potrebné vziať do úvahy charakter právneho predpisu vydaného úijným normotvorcom vyplývajúci z primárneho práva Európskej únie.

3. Práve smernice ako typová kategória predpisov sekundárneho práva sú (na rozdiel od nariadení) typické absenciou priamej uplatniteľnosti voči fyzickým osobám a právnickým osobám v jednotlivých členských štátoch. Podľa čl. 288 ods. 3 Zmluvy o fungovaní Európskej únie (ďalej len „zmluva o fungovaní EÚ“) je smernica záväzná pre každý členský štát, ktorému je určená, a to vzhľadom na výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom sa voľba foriem a metód ponecháva vnútroštátnym orgánom.

Citované ustanovenie primárneho práva Európskej únie vysielala zrozumiteľné posolstvo vnútroštátnym orgánom členských štátov zaväzujúc ich na taký výkon ich vrchnostenských kompetencií, ktorý zabezpečí dosiahnutie výsledku očakávaného smernicou. Inými slovami, ide tu o povinnosť naplniť vôľu úijného tvorca smernice vnútroštátnymi právnymi prostriedkami.

Štandardným prostriedkom dosahovania cieľa stanoveného smernicou je zmena právnej úpravy, ku ktorej pristúpi vnútroštátny zákonodarca. Avšak pre prípad, že túto svoju povinnosť nesplní, vyvinula rozhodovacia prax Súdneho dvora teóriu priameho účinku smerníc a nepriameho účinku smerníc.

Pre posudzovaný prípad priamy účinok dotknutých smerníc neprichádza do úvahy, a to vzhľadom na závery rozsudku Súdneho dvora vo veci Marshall (C-152/84), podľa ktorého na základe vtedajšieho čl. 189 ods. 3 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (v súčasnosti už citovaný čl. 288 ods. 3 zmluvy o fungovaní EÚ) záväzná podstata smernice, ktorá konštituuje základňu pre možnosť odvolať sa na smernicu pred vnútroštátnym súdom, existuje len vo vzťahu ku „každému členskému štátu, ktorému je určená“. Z toho vyplýva, že smernica nemôže sama osebe ukladať povinnosti jednotlivcom a že ustanovenia smernice ako také nemožno uplatňovať voči jednotlivcom.

Možno tak uvažovať len o nepriamom účinku smerníc, ktorý zakladá rozhodnutie Súdneho dvora vo veci *Marleasing SA* (C-106/89) s odvolaním sa na prejudikatúru vo veci *Von Colson a Kamann* (C-14/83). Podľa tohto rozhodnutia pri aplikácii vnútroštátneho práva bez ohľadu na to, či aplikované ustanovenia boli schválené pred alebo po smernici, vnútroštátny súd povolaný na výklad vnútroštátneho práva je povinný interpretovať ho, nakoľko je to možné vo svetle dikcie (textu) a účelu smernice, aby sa dosiahol výsledok sledovaný smernicou, a tým zabezpečil súlad s tretím odsekom čl. 189 Zmluvy o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva (čl. 288 ods. 3 zmluvy o fungovaní EÚ).

Nepriamy účinok smerníc Súdny dvor ešte konkrétnejšie objasnil vo veci *Pfeiffer a ďalší* (C-397/01 až 403/01). Tu zdôraznil, že požiadavka výkladu vnútroštátneho práva v súlade s právom Únie sa síce v prvom rade týka vnútroštátnych ustanovení prijatých na prebratie smernice, neobmedzuje sa však iba na výklad týchto ustanovení, ale vyžaduje, aby vnútroštátny súd vzal do úvahy vnútroštátne právo ako celok a posúdil, do akej miery ho možno použiť spôsobom, ktorý nevedie k výsledku, ktorý odporuje smernici (bod 115). Ak vnútroštátne právo umožňuje za určitých okolností s použitím vlastných výkladových metód vyložiť ustanovenie vnútroštátneho právneho predpisu tak, že bude možné vyhnúť sa rozporu s inou normou vnútroštátneho práva alebo obmedziť oblasť pôsobnosti tohto ustanovenia na dosiahnutie tohto účelu a použiť ho len do tej miery, aby bolo súladné s danou normou, tak je vnútroštátny súd povinný použiť rovnaké metódy, aby sa dosiahol cieľ stanovený smernicou (bod 116).

Samotný sťažovateľ v dôvodoch svojej sťažnosti rekapituluje, že Slovenská republika v konaní C-22/12 pre Súdny dvorom potvrdila úmysel nezahrnúť do slovenského vnútroštátneho právneho poriadku nemajetkovú ujmu do kategórie škody používanej v zákone o povinnom zmluvnom poistení. Súdny dvor v uvedenom rozsudku zaujal jednoznačný názor, podľa ktorého *„článok 3 ods. 1 smernice Rady 72/166/EHS z 24. apríla 1972 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú motorovými vozidlami a kontroly plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti, článok 1 ods. 1 a 2 druhej smernice Rady 84/5/EHS z 30. decembra 1983 o aproximácii právnych predpisov členských štátov*

týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, zmenenej a doplnenej smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/14/ES z 11. mája 2005, a článok 1 prvý odsek tretej smernice Rady 90/232/EHS zo 14. mája 1990 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel sa majú vykladať v tom zmysle, že povinné poistenie zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla má pokrývať aj náhradu nemajetkovej ujmy spôsobenej blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode, ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej.“.

Ak teda slovenský zákonodarca do zákonného pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení, a teda do rozsahu poistenia zodpovednosti za škodu v zmysle uvedeného zákona nezahrnul aj nemajetkovú ujmu a jej poistné krytie, dostáva sa vzhľadom na záväzný výklad zodpovedajúcich smerníc (v súčasnosti už len konsolidovaná smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti) do rozporu so zámerom tvorca únijnej právnej regulácie identifikovaným Súdny dvorom.

Všeobecné sudy konajúce v sťažovateľovej veci boli preto povinné skúmať možnosť implementácie eurokonformného výkladu prostredníctvom tzv. nepriameho účinku relevantnej únijnej regulácie. Súdny dvor požaduje od vnútroštátnych súdov, aby práve v prípade nesplnenia povinnosti riadnej transpozície smernice členským štátom vykladali ustanovenia vnútroštátneho práva „v čo najvyššej možnej miere tak, aby mohli byť použité v súlade s cieľmi tejto smernice“ (napr. rozsudok z 13. 7. 2000 vo veci Centroteel, C-456/98).

Okresný súd i krajský súd takto dospeli k záveru o možnosti extenzívneho výkladu pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení. Ústavný súd tento ich záver nepovažuje za arbitrárny ani inak ústavne neudržateľný.

Krajský súd zrozumiteľne a logicky vysvetlil svoje právne úvahy, keď odkázal na obsah a závery rozsudku Súdneho dvora vo veci C-22/12, pričom zdôraznil (opäť s odvolaním sa na judikatúru Súdneho dvora), že vnútroštátne ustanovenia, ktoré upravujú náhradu škody pri dopravných nehodách spôsobených prevádzkou motorových vozidiel, nemôžu odňať smernici jej potrebný účinok [(rozsudok z 30. 6. 2005 vo veci Candolin a ďalší (C-537/03), ako aj rozsudok z 23. 10. 2012 vo veci Marques Almeida (C-300/10)]. Ústavný súd v tejto súvislosti iba dopĺňa, že práve vo veci Marques Almeida Súdny dvor výslovne konštatoval, že *„členské štáty sú... povinné zabezpečiť, aby zodpovednosť za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel, ktorá sa uplatňuje podľa ich vnútroštátneho práva, bola krytá poistením v súlade s ustanoveniami všetkých troch vyššie uvedených smerníc.“* (bod 30).

Interpretačná snaha sťažovateľa v relácii k záverečnej časti právnej vety rozsudku Súdneho dvora vo veci C-22/12, v ktorej sa odkazuje na vnútroštátnu právnu úpravu (*„ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej.“*), je podľa názoru ústavného súdu účelová a márna.

Právna veta sformulovaná Súdny dvorom ako odpoveď na položenú prejudiciálnu otázku je totiž zopakovaním textu obsiahnutého v bode 59 odôvodnenia predmetného rozsudku. Pred týmto textom Súdny dvor uviedol (poukazuje na to i krajský súd v dôvodoch svojho napadnutého rozsudku):

„ 55. Členské štáty teda majú zaručiť, aby náhrada škody podľa ich vnútroštátneho práva zodpovednosti za škodu z dôvodu nemajetkovej ujmy, ktorú utrpeli blízki rodinní príslušníci osôb, ktoré sa stali obeťami dopravnej nehody, bola krytá povinným poistením v určitých minimálnych sumách určených v článku 1 ods. 2 druhej smernice.

56. V prejednávanej veci by to tak malo byť, pretože podľa informácií, ktoré poskytol vnútroštátny súd, majú osoby nachádzajúce sa v postavení pani Haasovej a jej dcéry v súlade s § 11 a 13 českého Občianskeho zákonníka nárok na náhradu nemajetkovej ujmy utrpenej v dôsledku úmrtia ich manžela, resp. otca.

57. Tento záver nemôže spochybníť ani okolnosť predložená slovenskou vládou, podľa ktorej tieto paragrafy patria do tej časti českého i slovenského Občianskeho zákonníka, ktorá sa týka zásahov do ochrany osobnosti a ktorá je v zmysle týchto zákonníkov nezávislá od časti týkajúcej sa zodpovednosti za škodu v pravom zmysle slova.

58. Keďže totiž zodpovednosť poisteného, ktorá podľa vnútroštátneho súdu v tomto prípade vyplýva z § 11 a 13 českého Občianskeho zákonníka, vznikla na základe dopravnej nehody a mala občianskoprávnu povahu, nič nenasvedčuje, že na túto zodpovednosť sa nevzťahuje vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu, na ktoré odkazujú uvedené smernice.“

Odpoveď na otázku, či české (a vzhľadom na textovú totožnosť i slovenské) vnútroštátne právo upravuje náhradu nemajetkovej ujmy na základe zodpovednosti poisteného za škodu, teda nepriamo poskytuje samotný Súdny dvor (nepriamo len preto, lebo, ako správne uvádza aj sťažovateľ, Súdny dvor nie je oprávnený záväzne interpretovať vnútroštátne právo) v bode 58 odôvodnenia svojho rozsudku, kde konštatuje, že české (i slovenské) vnútroštátne hmotné právo zodpovednosti za škodu sa vzťahuje aj na náhradu nemajetkovej ujmy, a to s ohľadom na skutočnosť, že zodpovednosť za nemajetkovú ujmu vznikla na základe dopravnej nehody a má občianskoprávnu povahu.

Súdny dvor nie je oprávnený podávať v konaní o predbežných otázkach výklad vnútroštátnych právnych predpisov. Relevantnú časť odôvodnenia predmetného rozsudku Súdneho dvora však ústavný súd považoval za potrebné odcitovať a vysvetliť nie preto, že je presvedčený o priamej právnej záväznosti tejto textovej pasáže, ale preto, aby demonštroval absenciu arbitrárnosti napadnutého rozsudku krajského súdu a aby súčasne odpovedal na jeden z parciálnych argumentov viacnásobne sťažovateľom prednesených v jeho sťažnosti.

4. Zhrnújúco ústavný súd konštatuje, že úlohou okresného súdu i krajského súdu pri rozhodovaní žalovaného sporu bolo jednoznačne ustáliť, či extenzívny výklad pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení bude viesť k aplikácii práva contra legem alebo či, naopak, zaužívané výkladové postupy a rešpektovanie súvislostí

dotknutých právnych inštitútov a kategórií umožňuje zmysluplne zahrnúť pod zákonnú terminológiu aj nemajetkovú (imateriálnu) ujmu aprobovanú in abstracto v ustanoveniach Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti.

Krajský súd (i okresný súd) sa priklonili k druhej z vymenovaných možností a ústavný súd to nepovažuje za prejav svojvôle vedúcej k ústavnej neudržateľnosti.

4.1 Na podporu tohto svojho záveru odkazuje na dôvod uvedený už aj v prejudikatúre dotýkajúcej sa práve minulých sťažností sťažovateľa (III. ÚS 645/2015), kde sa uvádza:

«Z rozsudku Súdneho dvora vo veci sp. zn. C-277/12 z 24. októbra 2013 (vec Vitālijs Drozdovs/AAS „Baltikums“, pozn.) navyše vyplýva, že ak členský štát priznáva nárok na náhradu nemajetkovej ujmy, nemôže jej maximálnu výšku stanoviť nižšie, ako sú výšky minimálneho poisteného krytia stanovené v čl. 1 ods. 1 a 2 druhej smernice Rady z 30. decembra 1993 o aproximácii právnych predpisov členských štátov týkajúcich sa poistenia zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel (84/5/EHS, ďalej len „druhá smernica“). Citovaným ustanoveniam druhej smernice v Slovenskej republike zodpovedajú ustanovenia § 7 zákona č. 381/2001 Z. z. upravujúce limity poisteného plnenia takto:

„(1) Limit poistného plnenia je najvyššia hranica poistného plnenia poisťovateľa pri jednej škodovej udalosti. Limity poistného plnenia musia byť uvedené v poistnej zmluve.

(2) Ak tento zákon neustanovuje inak, limit poistného plnenia z jednej škodovej udalosti musí byť najmenej

a) 5 000 000 eur za škodu podľa § 4 ods. 2 písm. a) a náklady podľa § 4 ods. 3 bez ohľadu na počet zranených alebo usmrtených,

b) 1 000 000 eur za škodu podľa § 4 ods. 2 písm. b) až d) bez ohľadu na počet poškodených.

(3) Ak je súčet nárokov viacerých poškodených vyšší ako limit poistného plnenia podľa odseku 2 písm. a) alebo písm. b) alebo poistnej zmluvy, poistné plnenie sa každému z nich znižuje v pomere limitu poistného plnenia k súčtu nárokov všetkých poškodených. “».

Keďže v okolnostiach posudzovaného prípadu okresný súd po vykonaní dokazovania prvými tromi výrokmi rozsudku č. k. 7 C 69/2011-409 z 21. februára 2014 čiastočne vyhovel návrhu žalobcov a priznal im náhradu nemajetkovej ujmy v sume 26 000 €, čo krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil, intervencia ústavného súdu do tohto rozhodnutia nebola nutná.

4.2 Ďalším podporným argumentom pre záver o ústavnej akceptovateľnosti právnych záverov krajského súdu je fakt, že Občiansky zákonník v samotnej šiestej časti („Zodpovednosť za škodu a bezdôvodné obohatenie“), ktorá jediná je podľa sťažovateľa pri vysvetľovaní pojmu „škoda“ použiteľná, kladie škodu aj do polohy nemateriálnej. Dokazuje to § 444 Občianskeho zákonníka, podľa ktorého pri škode na zdraví sa jednorazovo odškodňujú bolesti poškodeného a sťaženie jeho spoločenského uplatnenia. Prijat' teda záver, že pojem „škoda“ nevykazuje žiadne imateriálne konotácie, nezodpovedá dokonca ani dikcii a podstate dotknutých ustanovení Občianskeho zákonníka.

5. Ústavný súd nemá dôvod odchyliť sa od svojho meritórneho postoja vyjadreného v predchádzajúcich uzneseniach odmietajúcich sťažnosti sťažovateľa ako zjavne neopodstatnené ani na podklade rozsudku najvyššieho súdu z 31. marca 2016 vo veci sp. zn. 3 Cdo 301/2012.

V prvom rade ústavnému súdu neprislúcha zjednocovať in abstracto judikatúru všeobecných súdov, a suplovať tak poslanie, ktoré zákon č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [§ 8 ods. 3, § 20 ods. 1 písm. b), § 21, § 22 a § 23 ods. 1 písm. b)] zveruje práve najvyššiemu súdu (resp. jeho plénu a kolégiám), keď mu okrem iného priznáva aj právomoc zaujímať stanoviská k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (m. m. I. ÚS 17/01, IV. ÚS 267/05). Ústavný súd však vzhľadom na to, že nie je súčasťou systému všeobecného súdnictva, môže zasahovať do výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov všeobecnými súdmi len v prípadoch, keď sa ich výklad vyznačuje svojvôľou a zjavnou neodôvodnenosťou do tej miery, že to má za následok porušenie základného práva alebo slobody (IV. ÚS 574/2013).

Svojevôľu ani zjavnú neodôvodnenosť rozsudku krajského súdu ústavný súd ani vo väzbe na sťažovateľom zdôrazňovaný odvolací rozsudok najvyššieho súdu nezistil. Dôvodom je fakt, že predmetný dovolací rozsudok nevykazuje ten precedenčný obsah, ktorý mu prisudzuje sťažovateľ.

Z preskúmania rozsudku najvyššieho súdu ústavný súd zistil, že dovolanie bolo prípustné na podklade § 238 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku (otázka zásadného právneho významu). Najvyšší súd preto na strane 11 rozsudku správne vyhodnotil, že *„ak dovolací súd vysloví prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, dovolateľ je oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tejto konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo odvolanie pripustené. V dovolacom konaní potom predmetom posudzovania môže byť len správnosť riešenia uvedenej právnej otázky.“*.

Už bolo konštatované, že Krajský súd v Žiline výrokom svojho odvolacieho rozsudku určil dve otázky zásadného právneho významu. Prvá otázka mierila na danosť pasívnej legitímácie odporcu (poisťovňa realizujúca povinné zmluvné poistenie) v spore o zaplatenie nemajetkovej ujmy za zásah do osobnostných práv pozostalých po osobe, ktorá zomrela pri dopravnej nehode. Druhá nastolená otázka si v prípade zápornej odpovede na prvú kládla za cieľ odpovedať, *„či súd o uplatnenom nároku môže rozhodnúť podľa článku 7 ods. 5 Ústavy SR priamou aplikáciou smernice Európskeho parlamentu a Rady č. 2009/103/ES zo dňa 16. septembra 2009 v spojení s rozhodovacou činnosťou SD“*.

Možno teda zhrnúť, že ani jedna z položených otázok sa priamo nedotýkala eventuality nepriameho účinku dotknutej smernice prostredníctvom eurokonformného výkladu. Inými slovami, najvyšší súd súc viazaný položenými otázkami zásadného právneho významu nebol nútený urobiť záver, či pojmy použité v zákone o povinnom zmluvnom poistení sú interpretovateľné extenzívne s cieľom maximálnej možnej miery rešpektovania cieľov relevantných smerníc ako predpisov sekundárneho práva. Odvolací

súd sa explicitne pýtal len na prípadný priamy účinok týchto smerníc, čo najvyšší súd celkom prirodzene muselo viesť k negatívnej odpovedi.

Pravda, ústavný súd neopomína, že v prvej položenej otázke zásadného právneho významu by bolo možné vybadať požiadavky naznačiť interpretačné kontúry pojmu „škoda“ použitého v zákone o povinnom zmluvnom poistení. Naznačuje to aj spôsob, akým sa najvyšší súd s odpoveďou na túto otázku vysporiadal (strana 16 a nasledujúce odôvodnenia rozsudku). No ústavný súd zistil, že najvyšší súd sa venoval výlučne otázke výkladu ustanovení zákona o povinnom zmluvnom poistení a až na strane 21 sa dostal k záverom rozsudku Súdneho dvora vo veci C-22/12, ktoré vyhodnotil (podobne ako sťažovateľ) zdôraznením významu dôvetku právnej vety Súdneho dvora (*„ak jej náhradu na základe zodpovednosti poisteného za škodu upravuje vnútroštátne právo uplatniteľné v spore vo veci samej.“*) a konštatovaním, že *„SD v rozsudku nevyložil, či v rámci posudzovanej vnútroštátnej právnej úpravy poistného krytia povinného zmluvného poistenia je zahrnutá aj náhrada nemajetkovej ujmy spôsobená blízkym osobám obetí usmrtených pri dopravnej nehode alebo nie. Preto ani nijakým spôsobom nespochybnil závery doterajšej judikatúry aplikujúcej vnútroštátne právo, v zmysle ktorej takáto náhrada nemajetkovej ujmy nespadá do povinného zmluvného poistenia. SD iba uviedol, ako by mala úprava tejto otázky vo vnútroštátnom práve v súlade s komunitárnou úpravou vyzerať.“*.

S prvou časťou citovaných dôvodov sa už ústavný súd vysporiadal (argumentácia v bode 3 tejto časti odôvodnenia) a pokiaľ ide o v poradí druhú citovanú pasáž, ústavný súd zdôrazňuje, že v prejudiciálnom konaní Súdny dvor nemá právomoc vykladať vnútroštátne predpisy, ale len predpisy úijného práva. Preto je táto časť dôvodov najvyššieho súdu z hľadiska kardinálnej otázky (nepriamy účinok smernice pomocou eurokonformného výkladu) nepoužiteľná.

Z uvedených dôvodov ústavný súd nepovažoval argumentáciu sťažovateľa obsiahnutú v podaní doručenom 21. júla 2016 za dôvodnú.

6. Na podklade všetkých rekapitulovaných dôvodov ústavný súd naplnil svoju úlohu v konaní o sťažnosti sťažovateľa záverom, že právne názory, ktoré viedli krajský súd k potvrdeniu prvostupňového rozsudku okresného súdu v časti o zahrnutí nemajetkovej ujmy podľa ustanovení Občianskeho zákonníka o ochrane osobnosti pod pojem „škoda“ podľa zákona o povinnom zmluvnom poistení, nie sú arbitrárne a nevykazujú známky ústavnej neakceptovateľnosti, ktoré by boli spôsobilé po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie viesť k pozitívnemu meritórnemu záveru o porušení základného práva sťažovateľa na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 12 ods. 1 a čl. 13 ods. 1 písm. a) ústavy alebo práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. V tejto časti je preto sťažnosť zjavne neopodstatnená.

K namietanému porušeniu základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 ústavy

Podľa čl. 20 ods. 1 ústavy každý má právo vlastníť majetok...

Všeobecný súd zásadne nemôže byť sekundárnym porušovateľom základných práv a práv hmotného charakteru, ak toto porušenie nevyplýva z toho, že všeobecný súd súčasne porušil ústavno-procesné princípy vyplývajúce z čl. 46 až čl. 48 ústavy. V opačnom prípade by ústavný súd bol opravnou inštanciou voči všeobecným súdom, a nie súdnym orgánom ochrany ústavnosti podľa čl. 124 ústavy v spojení s čl. 127 ods. 1 ústavy. Ústavný súd by takým postupom nahradzoval skutkové a právne závery v rozhodnutiach všeobecných súdov, ale bez toho, aby vykonal dokazovanie, ktoré je základným predpokladom na to, aby sa vytvoril skutkový základ rozhodnutí všeobecných súdov a jeho subsumpcia pod príslušné právne normy (obdobne napr. II. ÚS 71/07, III. ÚS 26/08).

Keďže ústavný súd sťažnosť v časti pre namietané porušenie základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy rozsudkom krajského súdu ako súdu odvolacieho odmietol, odmietnutie ďalšej časti sťažnosti, ktorou sťažovateľ namietal porušenie práva hmotnej povahy zaručeného čl. 20 ods. 1 ústavy, bolo už len nevyhnutným dôsledkom vyplývajúcim

zo vzájomného vzťahu medzi právami hmotno-právneho charakteru a ústavno-procesnými princípmi z perspektívy ich možného porušenia.

Keďže sťažnosť bola odmietnutá, ústavný súd nemohol rozhodovať o ďalších návrhoch sťažovateľa, ktoré sú viazané na to, že sťažnosti bude vyhovené.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. októbra 2016